

N:o 29.

Ank. till Riksd. Kansli den 31 Mars 1885, kl. 3 e. m.

Lag-Utskottets Utlåtande, i anledning af väckt motion om befrielse för medlemmar af lagligen erkända församlingar af främmande kristne eller mosaiske trosbekännare i städerna från erläggande af de på prestlöneregleringskonventioner eller kyrkostämmas beslut grundade personella eller efter beviljning för inkomst af kapital eller arbete utgående bidrag till statskyrkan.

Lag-Utskottet afgifver härmed utlåtande öfver en af Andra Kammaren till Utskottet hänvisad motion, N:o 140, hvilken blifvit väckt af Herr *Adolf Hedin*, som deri hufvudsakligen anfört följande.

Främmande trosbekännares mot deras bidrag till presterskapets aflöning svarande rösträtt vid prestval, erkänd ännu i 1843 års prestvalsförordning, hade genom § 26 i 1883 års lag angående tillsättning af presterliga tjänster blifvit upphäfd. Men främmande trosbekännares skyldighet att skatta till statskyrkans presterskap ej blott stode kvar, sådan den af ålder varit, utan hade ock i senare tider blifvit utvidgad, i ty att de numera finge deltaga i utgörandet af den i konventionerna beräknade ersättningen för både den betalning för särskilda förrättningar och för de »frivilliga» afgifter, som tillförene utgått till statskyrkans presterskap. — Äfven i fråga om alla öfriga skattebidrag till statskyrkoförsamlingarna svarade förr, såsom sockenstämmoförordningarna af 1817 och 1843 utvisade, rösträtt mot skattskyldighet, men genom de båda kyrkostämmoförordningarna af 1862 hade främmande trosbekännares rösträtt upphäfts, medan deras skattepligt ansetts stå kvar. Helt nyligen hade den senare blifvit ytterligare utvidgad genom förordningen den

2 November 1883 om allmänt ordnande af klockares löneinkomster. — Sakernas gång hade således varit den, att, medan rösträtten försvunnit, den qvarstående skattepligten ökats. Denna orättvisa hade må hända ingenstädes framträdt i en så förhatlig skepnad som i Stockholm, hvilket motionären närmare söker påvisa. Man hade velat försvara främmande trosbekännares skattskyldighet till statskyrkoförsamlingarnas presterskap och kyrkliga inrättningar dermed, att de borde lika med andre bidraga till ett af staten erkänt, viktigt samhällsändamål. Dertill svarade motionären, att de genom sin skatt till *staten* bidroge till detta ändamål, och att deras skatt till de statskyrkliga *församlingarna* af staten sjelf indirekt erkändes vara oberättigad, så snart staten »erkände», så snart staten legaliserade församlingar af främmande trosbekännare; ty när staten det gjorde, medgafve staten också, att dessa församlingar, hvar inom sin krets, vårdade och tillgodosåge just *samma* intresse, hvarför den statskyrkliga församlingsinrättningen vore till, nemligen folkets religiösa och moraliska upplysning och förädling. När så vore, så borde det äfven vara *nog*, ja, allt hvad rättvisan tillstodde, att främmande trosbekännare betalade skatt till hvar sin församling, och ej, i följd af skattepligt äfven till statskyrkan, belastades med *dubbel* skatt för ett och samma samhällsändamål. Med anledning af det nu refererade samt det i öfrigt af motionären anförda föreslår han, »att Riksdagen måtte för sin del besluta en förordning af innehåll, att medlemmar af lagligen erkända församlingar af främmande kristne eller mosaiske trosbekännare i städerna befrias från erläggande af de personella eller efter bevillning för inkomst af kapital eller arbete utgående bidrag till statskyrkan, som äro påbjudna genom prestlöne-regleringskonventioner eller beslutas af kyrkostämman.»

Då vid 1872 års riksdag en liknande framställning förelåg, yttrade Utskottet, i sitt öfver densamma afgifna utlåtande, N:o 19, bland annat följande:

»Förslaget berör på det närmaste den stora frågan om förhållandet emellan kyrka och stat i vårt land, eller huruvida vi fortfarande skola hafva en statskyrka. Men så länge grundsatsen af en statskyrka erkännes, blir det för staten en ovilkorlig uppgift att bereda henne erforderliga medel för sin existens såsom statsinstitution. I fråga om svenska kyrkan kan staten så mycket mindre undandraga sig detta, som presterskapet hos oss har sig ålagdt icke blott att utöfva sjelfva lärarekallet, men äfven att bestrida vissa statsborgerliga förrättningar. Presten är på samma gång en kyrkans och en statens tjenare, det sednare icke minst därför just att kyrkan erkännes såsom statskyrka.

»När det ingår i statens grundsatser att upprätthålla denna kyrka, blir leraf en gifven följd, att egenskapen af svensk medborgare betingar skyldigheten att bidraga till fyllande af svenska kyrkans materiela behof, hvartill hörer i främsta rummet presterskapets aflöning. Med ännu mera skäl gäller detta, då, på sätt redan är antydt, presterskapet har till embetsåliggande att tjena staten jemväl i borgerligt afseende, såsom att föra de s. k. ministerialböckerna, att derutur meddela statistiska uppgifter o. s. v. Härtill torde kunna läggas den omständighet, att» — — — »sådan trosbekännare ej anses oberättigad att embetsåtgärd af svenska kyrkans presterskap påkalla. Det hade visserligen icke varit emot god ordning stridande, om från början svenska kyrkans presterskap lika med andra statens tjenstemän fått af statsverket uppbära sin aflöning, sådan den genom allmän lag är vorden bestämd. Under en tid, då hvarje svensk undersåte måste tillhöra svenska kyrkan, var det dock utan vidare betydelse, antingen de för detta ändamål erforderliga bidrag af församlingarne erlades till statsverket eller direkt till presterskapet. Skulle nu också genom tillåtelse för främmande trosbekännare att inom riket stifta egna religionssamfund de till statskyrkans presterskap direkt utgående afgifter mindre åskådligt framstå såsom afgifter till staten, äro de dock i sjelfva verket fortfarande sådana, afsedda till vidmakthållande af en statsinstitution af stor omfattning och djup rot.»

»De kyrkliga bidrag, hvilka icke utgå af fast egendom, äro i allmänhet jemförelsevis så obetydliga och föga betungande, att en lagförändring i föreslagna syftet blott i denna del knappt kunde anses vara af något synnerligt behof påkallad, äfven om den icke vore stridande mot ofvan uttalade åsikter om bidragens egenskap af eller likställighet med en skatt, afsedd för ett statsbehof.

»Då någon minskning i presterskapets lagbestämda löneförmåner icke blifvit ifrågasatt och ej heller utan rättskränkning kan genom lagstiftningen tillvägabringas att vinna tillämpning under nu varande löntagares tjenstetid, leder motionärens förslag nödvändigt till en fråga, som han dock lemnat obesvarad, den nemligen, på hvad sätt erforderlig fyllnad till aflöning åt presterskapet skulle beredas i stället för de bidrag, som enligt förslaget komme att upphöra. Denna fyllnad skulle förmodligen lemnas antingen af statsverket eller genom ökade bidrag af svenska kyrkans qvarstående medlemmar. I förra fallet inträffade dock samma olägenhet, som motionären velat afhjelpa, eller att äfven främmande trosbekännare komme att i sin mån bidraga.»

Visserligen har motionären, i den af honom i motionen åberopade

skattekomiténs promemoria N:o 3, förklarar sig »med synnerligt nöje åberopa detta utlåtande, emedan det från början till slut utgör ett förtjenstfullt vittnesbörd om svårigheten att gifva goda skäl för en dålig sak», men det oaktadt finner dock Lag-Utskottet sig fortfarande kunna till stöd för sin mening åberopa de skäl, som i utlåtandet finnas andragna. Att, såsom motionären föreslår, till ifrågavarande främmande trosbekännare *i städerna* för närvarande inskränka åsyftade frikallelse från utgifter till statskyrkan, kan visserligen *såsom förslag* vara förestafvadt af politisk klokhet, men skulle säkerligen, antaget *såsom lag*, icke bidraga att stärka känslan af lagbudets rättvisa och af lagens likhet för alla, och under inga vilkor kan Utskottet tillstyrka, att ett dylikt förslag upphöjes till lag.

Utskottet får följaktligen hemställa,

att motionen icke må af Riksdagen bifallas.

Stockholm den 31 Mars 1885.

På Lag-Utskottets vägnar:

AXEL BERGSTRÖM.

Reservationer:

af Herr *Folke Andersson*: samt

af Herr *Lewin*: »Då min uppfattning af frågan som föreligger är väsentligen olik Utskottets, har jag ej kunnat underlåta att anmäla min reservation.

Särskilda församlingar finnas i vårt land, hvilka Konungen erkänt, församlingar med rätt till offentlig religionsöfning, med antagne föreståndare, hvilka väl få anses intaga samma ställning i förhållande till sina församlingsbor, som statskyrkans presterskap till sina.

Det synes mig enligt vanliga rättsbegrepp gifvet och klart, att personer, tillhörande en sådan, af staten erkänd särskild församling med antagen föreståndare eller prest, till hvilkens aflöning de bidraga, icke böra, åtmin-

stone för sina personer eller för inkomst af kapital eller arbete, vara pligtige att utöfver nämnda bidrag deltaga i aflöning åt statskyrkans presterskap, af hvars tjänst de icke begagna sig. I denna, af motionären uttryckta mening är jag med honom alldeles öfverens.

Att man genom borttagande af de särskilda församlingarnes medlemmars skattskyldighet till statskyrkans presterskap undergräfer denna kyrka, är en sats, hvars sanning jag för min del icke kan erkänna. Den innebär att statskyrkan ej kan bestå utan orättvisa mot andra trosbekännare, och jag må tillstå, att jag tänker högre än så om vårt lands gamla folkkyrka. I sin uppkomst var hon en protest mot tidens lögn och orättvisa inom kyrka och samhälle, och hon skall helt visst, i den mån hon vet att frigöra sig från det tillbehör af orättvisa stadgar, som förgångna tidens skefva uppfattning bundit vid henne, intaga en allt fastare ställning, allt mer framstå såsom den moder, intill hvilken alla landets barn i kärlek och förtroende kunna sluta sig. För öfrigt, såsom mig synes, har statskyrkan mycket litet att frukta vare sig af katolsk propaganda eller af protestantiskt sektmakeri. Faran finnes förnämligast till inom kyrkan sjelf, ligger i den rigtning, som fastän kyrkan nämner sig protestantisk och således bör häfda den enskilda profningens rätt, ändock sträfvar att lägga hämsko på den fria tanken, den fria forskningen, söker att binda gudstron vid formler, hvilka, såsom uttryck af en förgången tids religiösa uppfattning, må hafva varit berättigade men icke längre äro det, sedan denna uppfattning blifvit en annan.

Då en lagstiftning i den af motionären afsedda rigtning djupt ingriper i bestående förhållanden, är det naturligt, att vid denna lagstiftnings genomförande skola möta svårigheter af många slag; men svårigheterna, hvilka i detta som i andra fall med god vilja kunna öfvervinnas, få, såsom mig synes, icke tagas till förevändning att afvisa ett anspråk, som erkännes vara i grunden berättigadt.

Att, såsom motionären föreslår, i lag fastställa grundsatsen om främmande trosbekännares frihet från skattskyldigheten till statskyrkans presterskap kan, efter min föreställning, icke vara till fyllest, utan torde derutöfver erfordras särskilda lagbestämmelser i följd af de rubbningar i bestående förhållanden, som grundsatsens genomförande åstadkommer.

Att uppgöra förslag till så beskaffade lagbestämmelser är ett arbete, som förutsätter förmåga och insigter långt utöfver mina; och då dertill kommer att, såsom inom Utskottet blifvit anmärkt, och jag äfven erkänner, det icke kan vara lämpligt att, såsom motionären begärt, göra den af honom afsedda nya lagstiftning gällande allenast för stad, återstår för mig ej annat än att biträda det slut, hvartill Utskottet i detta ärende kommit.»
